

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Sivulla 6 raporttiluonnoksella todetaan hyvin, että ”moni järjestö on riippuvainen valtionavustuksista, mihin on useita syitä. Järjestöllä ei välttämättä ole muuta julkista tai yksityistä rahoitusta saatavilla tai järjestölle syntyy vähän tuloja toiminnassa tai sen ulkopuolella. Järjestöjen varainhankinnassa on myös suuria eroja. Kattojärjestöjen varainhankinnassa on huomioitava myös se, että niiden odotetaan tukevan jäsenjärjestöjen toimintaa ja varainhankintaa pikimmin kuin kilpailla niiden kanssa. Riippuvuuden vuoksi järjestöt kantavat huolta autonomiansa kaventumisesta, kuten julkisen vallan ohjauksen lisääntymisestä”.

YK-liitto huomauttaa, että pienille järjestöille omarahoituksen hankkiminen on usein pullonkaula muun rahoituksen hakemisessa. Kuten Fingo ry ja VaLa lausunnoissaan huomauttavat, järjestöt ovat varainhankintansa osalta hyvin erilaisissa asemassa mm. koosta ja toimintansa tematiikasta riippuen. Jaamme myös huomion siitä, että varainhankinta edellyttää resursseja ja yhä ammattimaisempaa otetta. Kilpailu lahjoittajista on todellista ja YK-liitto on huolissaan siitä, että se myös vaikuttaa heikentävästi järjestöjen mahdollisuuksiin panostaa yhteistyöhön.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Muun muassa UM:n rahoitusinstrumentit kuten ohjelmatuki ja kehitysyhteistyörahoitus edellyttävät niitä hakevilta järjestöiltä 15% omarahoitusta. Yhdymme Fingon lausuntoon siitä, että olemme pitäneet hyvänä käytäntönä vapaaehtoistyön laskemista osaksi omarahoitusta.

Ulkoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö molemmat osoittivat joustavuutta koronapandemian aikana ja laskivat omarahoitusvaatimusta vuonna 2021. Tämä oli erinomainen osoitus näiden ministeriöiden ratkaisusta tukea järjestöjä, kun pandemia heikensi merkittävästi niiden varainhankintaa. Yhdenmukaiset käytännöt ja joustavat menettelytavat eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan toivomme vastaavan kaltaista tilannelukutaitoa ja sen myötä joustavuutta kaikkien ministeriöiden toimintaotteessa. YK-liitto esittää lisäksi, että samankaltaisia kotimaiseen viestintään ja vaikuttamistyöhön keskittyviä valtakunnallisia kattojärjestöjä kohdeltaisiin yhdenmukaisesti saman rahoitusinstrumentin sisällä, esimerkkinä alempi omarahoitusvaatimus 7,5% ohjelmatuessa.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

YK-liitto painottaa VaLa:n lausunnossaan esille nostamaa faktaa siitä, että joillakin toiminta-aloilla varainhankinnan onnistuminen ja tuloksellisuus esimerkiksi lahjoituksia keräämällä ei resursoinneista ja toiminnan merkityksellisyydestä huolimatta onnistu, sillä aina tulee olemaan kohteita, jotka eivät lahjoittamisen näkökulmasta yllä muiden kohteiden tasolle kiinnostavuudessaan. Mahdollisen avustusmallin kehittämisessä ja varainhankinnan määrittelyissä ja kriteereissä olisi hyvä huomioida eri toimintasektoreiden erityispiirteet ja järjestöjen moninaisuus varainhankinnassaan.

Sen lisäksi painotamme VaLa:n lausunnon mukaisesti sitä, että varainhankintaa, kuten muutakin järjestöille tarkoitettua avustustoimintaa, suunniteltaessa olisi mahdollisuuksien mukaan huomioitava toimintaympäristön muutokset. Ennakoitavuus ja joustavuus poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joilla on vaikutusta niin järjestöjen toiminta- kuin rahoitusedellytyksiin, pitäisi olla avustustoiminnassa huomioituna.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

YK-liitto yhtyy Fingon vastaukseen kysymyksen neljä kohdalta

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

YK-liitto muistuttaa Fingon tavoin pohtimaan sitä, haluammeko siirtyä malliin, jossa varainhankinnan rooli kansalaisjärjestöjen toiminnassa saa yhä isomman roolin? Vaikka riippuvuus valtionapuviranomaisesta vähenisi, voi riippuvuus muista rahoittajista ja lahjoittajista vaikuttaa yhtä lailla järjestöjen päätöksiin ja toimintatapoihin – ja erityisesti viestintään. Harva järjestö saa jäsenmaksuillaan riittävät resurssit ollakseen täysin riippumaton. Yleisavustusten myöntäminen järjestöjen perustoimintaan olisi erittäin toivottavaa ja tukisi järjestöjen autonomiaa tiukasti rajattujen hankerahoitusten sijaan. Pidämme ongelmallisena rahoituksen sitomista Suomen intresseihin, eikä esimerkiksi laajempiin YK:ssa yhdessä sovittuihin arvoihin ja periaatteisiin, joihin olemme useissa kansainvälisissä sopimuksissa sitoutuneet.

Kannatamme Mieli ry:n esitystä siitä, että ministeriöt päivittävät kansalaisyhteiskuntastrategiansa ja linjaavat niissä keinot kansalaisjärjestöjen autonomian vahvistamiseen.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

-

Laukko Helena
Suomen YK-liitto